

Эмоциональность восточнославянской языковой личности выражается в её речи активным использованием отвлеченных сравнений, восклицательных и вопросительных однотипных конструкций, что создает впечатление патетической взволнованности, особой заботы о форме текста, отражающего душевный мир человека:

... Не пожьнете мене от жития не съзьрѣла! Не пожьнѣте класа, не уже съзьрѣвшиа, нѣ млеко безълобиа носяща! Не порѣжете лозы, не до коньца въздрастьма, а плодѣ имуца!

... Тѣмъ же ваю како похвалити не съвѣм или чѣто реци недоумѣю и не възмогу. Ан-гела ли ва нареку имѣ же въскорѣ обрѣтаетася близъ скърбящих? Нѣ плѣтьскы пожила еста въ чловѣчствѣ. Цѣсаря ли князя приглашаю ваю? Нѣ паче чловѣка убо проста и съмѣрена...

(Сказание о Борисе и Глебе).

Активизация средств выразительности речи, психолого-нравственной по своей сути, раскрывающей «добрые» мысли автора и положительных героев его произведений, – лингвокультурная ценность восточнославянской языковой личности.

Литература

1., Гальперин, И.Р. Текст как объект лингвистического исследования / И.Р. Гальперин. – М., 1981.

2. Бабенко, Л.Г. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика: Учебник; Практикум / Л.Г. Бабенко, Ю.В. Казарин. – М., 2003.

Кніга У.Д., Бобрык У.А. (Мазыр, Гомель, Беларусь) **ВЕСНАВАЯ АБРАДАВА-СВЯТОЧНАЯ КУЛЬТУРА** **МАЗЫРСКА-ПРЫПЯЦКАГА ПАЛЕССЯ**

Народная культура веснавога цыклу Мазырска-Прыпяцкага Палесся досыць багатая ў жанравай і тэматычнай разнавіднасцях. Сярод іх значнае месца займаюць творы, прысвечаныя вясне, прычым яны не маюць выразнай функцыянальнай мэты, а асноўная іх сюжэтная лінія – любоўная і сямейная. На Мазырска-Прыпяцкім Палессі і да сённяшняга дня, асабліва ў вёсках, людзі тэатралізавана святкуюць:

Стрэчанне: свята супрацьстаяння холаду і цяпла, сустрэчы зімы з лётам:

Стрэчанне, стрэчанне,
Зіма пайшла плачучы, плачучы,
Лета прыйшло скачучы, скачучы!

Сустрэчу зімы з летам жыхары Мазырска-Прыпяцкага Палесся адлюстравалі не толькі ў песнях, але і ў шматлікіх прыказках і прыкметах: “Прыйшлі грамніцы – скідай рукавіцы”, “Калі на стрэчанне рана

ўзыходзіць сонца, то будзе ранні лён, а калі мяце снег, то будзе позняя вясна”.

Трэба сказаць, што на Палессі актыўна выкарыстоўваюцца і больш позняя па паходжанні назва гэтага ж свята: Грамніцы:

Масленка: свята за восем тыдняў да Вялікдня. Гэтым святам заканчваліся звычайна вяселлі. У час правядзення свята вадзіліся карагоды, спальвалася лялька зімы:

А у нас сённяя масленка, масленка,

А з-пад куста ластаўка, ластаўка.

На масленку ў вялікай колькасці частаваліся маслам, сырам, смятанай, малаком, бо за сем тыдняў да Вялікдня забаранялася есці ўсё жывёльнае, а дазвалялася толькі расліннае і рыбу.

Саракі: свята, якое прыпадае на другі дзень астранамічнага веснавога раўнадзенства. Лічыцца, што ў гэты дзень на радзіму вяртаецца сорок выраяў. Таму гэта свята птушак і дзеці з высокіх горак гукаюць іх. Жыхары Палесся на Саракі са снегу, калі ён яшчэ быў, а калі растаў – з саломы, рабілі бабу, а пасля, выконваючы рытуал, знішчалі яе. На саракі многа дзеянняў было звязана з дамашняй жывёлай, але самае галоўнае – гуканне вясны.

Вербніца: свята вярбы – дрэва, якое распускаецца на Палессі першым. Людзі жартам сцябалі адзін аднаго галінкамі вярбы, каб быць здаровымі. Дадзены абрад суправаджаецца словамі: “Не я б’ю, а вярба б’е”. У Мазырска-Прыпяцкім Палессі вярба ўспрымаецца як самае жыццязстойкае дрэва, якое засцерагае ад хвароб і нечысці, таму асвечанымі ў царкве галінкамі сцябалі дзяцей, старых і нават жывёлу, каб засцерагчы ад дрэннага вока, хвароб, варожых сіл. Палешукі надзялялі вярбу здольнасцю спрыяць плоднасці, урадлівасці.

Галінкі асвечанай вярбы захоўваліся да наступнай Вербніцы.

Радуніца: свята рытуальнага ўшанавання нябожчыкаў. Адзначаецца ў аўторак пасля вялікоднага тыдня. У аўторак, паводле павер’яў, добра было пачынаць новыя значныя справы: будоўлю дома, ці іншых гаспадарчых пабудоў, заворваць ніву, пачынаць зажынкі і інш.

У сённяшні час ушанаванні і ўспаміны продкаў на Радуніцу – досыць папулярная з’ява. Людзі прыходзяць на могількі, прыбіраюць іх, ходзяць ад магілкі да магілкі, успамінаюць нябожчыкаў, сустракаюцца з родзічамі, аднавяскоўцамі.

Юр’е: веснавое свята на шостае мая. Гэта свята запоўнена жывёлагадоўчымі і земляробчымі клопатамі. Словы твораў, прысвечаных Юр’ю, каб адамкнуць зямлю і выпусціць расу. Звяртае на сябе ўвагу той факт, што ніколі не гаворыцца пра адзін ключ – іх шмат. Найчасцей жыхарамі Палесся выконваецца на Юр’я наступная песня:

Выйду на вуліцу, бычкі бушуюць, бычкі бушуюць,
Ой, Юр'я, Юр'я, бычкі бушуюць,
Бычкі бушуюць, бо вясну чуюць...

Такім чынам, усебаковае і глыбокае даследаванне розных форм і відаў традыцыйнай мастацкай культуры Мазырска-Прыпяцкага Палесся ў цэлым, а абрадавых свят, у прыватнасці, дазволіць зрабіць вывад: культура Палесся – гэта частка агульнанацыянальнага набытку са сваёй яркай адметнасцю і мясцовай самабытнасцю.

Лазько А.М. (Мазыр, Беларусь)

ОНИМЫ-ЗАГАЛОЎКІ Ў ТЭТРАЛОГІІ А. ВАСІЛЕВІЧ “ПАЧАКАЙ, ЗАТРЫМАЙСЯ”

Загалолак мастацкага тэксту – гэта “ключ да ўспрыняцця мастацкага тэксту, ... значэнне яго матывуецца постпазіцыйным тэкстам твора ці яго раздзела”, – адзначае В.В. Шур [2, с. 128]. У лінгвістычнай літаратуры загалолак даследаваўся як тэкстаўтваральны сродак: ён аб’ядноўвае складаныя сінтаксічныя цэлыя, асобныя часткі тэксту ў структурна-семантычнае цэлае [3], а таксама як сродак выражэння ідэі, тэмы тэксту, зразумець загалолак – значыць пранікнуць у сутнасць аўтарскай ідэі [4], [2].

Загалолак-онім – выконвае своеасаблівую функцыю: дае інфармацыю пра аб’ект, валодае інфармацыйна-стылістычнай, ацэначнай функцыямі ў тэксце. А.Ф. Рогалеў выдзяляе наступныя тыпы загалоўкаў: тыя, што валодаюць праспектыўнай функцыяй або не маюць яе; загалоўкі, што адлюстроўваюць ідэю твора; прадметна-апісальныя, вобразна-тэматычныя, ідэйна-тэматычныя (полівалентныя), ідэйна-характарыстычныя, лірычна-эмацыйныя; аднаслоўныя (лаканічныя), мнагаслоўныя (велярычныя); адантрапанімічныя і адтапанімічныя онімы-загалоўкі [5, с. 47]. Усе даследчыкі, такім чынам, сыходзяцца на думцы, што загалолак у тэксце набывае канатацыйныя прырашчэнні, якія можна зразумець пасля ідэйна-тэматычнага разгляду твора.

У тэтралогіі А. Васілевіч намі выяўлена 29 загалоўкаў-онімаў. Гэта загалоўкі асобных раздзелаў у структуры частак-аповесцей. Паводле семантыкі і структуры гэта:

– уласныя імёны асоб, пра якіх і паведамляецца ў гэтых раздзелах: “Надзея” [1, с. 287], “Рахмат” [1, с. 464], “Толя” [1, с. 63], “Кордзя і Вера” [1, с. 146];

– імёны ўласныя ў спалучэнні з прыдаткамі-ідэнтыфікатарамі асобы па роднасных адносінах да галоўнай гераіні Ганькі: “Брат Коля” [1, с. 47], “Дзед Грысь” [1, с. 7], “Цётка Фядора” [1, с. 240];